

Ушакова Марія Володимирівна,
аспірантка кафедри управління персоналом та економіки праці,
Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України,
м. Харків
ORCID 0000-0001-4063-2945

УДК 351.72

doi: 10.34213/tp.19.03.17

ОБУМОВЛЕНІ ГРОШОВІ ТРАНСФЕРТИ В КОНТЕКСТІ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Статтю присвячено аналізу обумовлених грошових трансфертів, що за своєю суттю є комплексними програмами соціальної політики, спрямовані на мінімізацію негативних ефектів, що виникли внаслідок структурної бідності, як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі. Здійснено огляд ризиків, що впливають на результативність обумовлених грошових трансфертів, а також заходів, що створюють додаткові стимули для розвитку людського потенціалу в контексті державної підтримки.

Ключові слова: обумовлені грошові трансферти, соціальна політика, адресна допомога, державна політика, людський потенціал.

Постановка проблеми. Однією з суперечностей державного управління є те, що очікування суспільства перевищують можливості держави, тобто соціальна політика виявляється неспроможною задовольнити інтереси всіх зацікавлених сторін.

У публічному просторі проголошується необхідність розвитку людського потенціалу шляхом реформування галузей, дотичних до відповідної політики в цій сфері. Утім чи варто очікувати на результати від процесу реформування, коли умови соціальних відносин є такими, що відчуження незабезпечених верств населення продовжує зростати. Тобто вітчизняні інструменти, спрямовані на подолання проявів бідності можна вважати симптоматичними. У міжнародній практиці обумовлені грошові трансферти (далі – ОГТ) являють собою приклад методів державної політики, що створюють додаткові можливості для інклюзивного розвитку малозабезпечених верств населення, як довгострокові інвестиції в майбутнє, спрямовані на подолання структурної бідності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На проблему низької ефективності соціальної політики та її наслідки звертають увагу С. Бичков, Г. Голубчик, О. Кіреєва та А. Решетніченко, С. Горбатюк, М. Кравченко, А. Попок, В. Скуратівський та В. Трощинський, Ю. Юрченко. Проблема тривалої або структурної бідності, що посилює соціальну напругу, тим самим створюючи загрози соціальній безпеці, знайшла відображення в роботах В. Євдокімової, Л. Яценко, О. Коломієць та ін.

Утім потенціал досліджень щодо налагодження ефективного соціального захисту від негативних явищ унаслідок структурної бідності, а не лише від економічних і соціальних трансформацій, залишається повністю нерозкритим.

Доцільність функціонування трансфертного механізму в контексті державного управління та відносин у межах бюджетної системи розглядалося в роботах Ю. Глущенко, Я. Казюк та ін. Механізм надання упровадження ОГТ як державної допомоги з метою подолання бідності та розвитку людського потенціалу, де відображено результати імплементації такої політики поряд з

аналізом теоретичних і практичних напрацювань багатьох вчених у цій галузі, ґрунтовно висвітлено в доповідях таких організацій, як Група Всесвітнього банку, Міжнародна організація праці, Програма розвитку ООН та ін.

Мета статті: обґрунтування упровадження ОГТз точки зору аналізу досвіду функціонування цього інструменту, націленого на мінімізацію деструктивних соціальних явищ, спричинених структурною бідністю та розвиток людського потенціалу нужденних верств населення в країнах, що розвиваються.

Виклад основного матеріалу. Серед базових засад соціального розвитку можна визначити такі напрями діяльності держави, як мінімізація майнового розриву, стимулювання зайнятості, створення сприятливих умов для покращання рівня життя населення, встановлення гендерної рівності, забезпечення належних умов для політики соціального захисту, зокрема клієнтоорієнтованості соціальних послуг, особливо в галузях освіти й охорони здоров'я. Вітчизняні дослідники наголошують, що система соціального захисту потребує оновлення, особливо це стосується налагодження механізму надання послуг найуразливішим верствам населення [1], адже негативні ефекти від нераціонального використання ресурсів створюють певні диспропорції в наданні соціальної допомоги, що відповідно створює прогалини в структурі соціальної безпеки.

Хоча серед дослідників чітко простежується думка щодо реформування та оновлення інструментарію у сфері соціальної політики і пропонуються відповідні заходи з міжнародної практики, існує потреба в більш чіткій артикуляції таких наукових пропозицій.

Звісно, ми не можемо заперечувати *status quo* відносин між державою та суспільством, тому розвиток інституціоналізації системи соціального захисту має відображатися з точки зору як нормативного, так і функціонального забезпечення роботи відповідальних за це органів. Деякі автори також приділяють увагу модернізації різних інструментів, таких як адресна допомога, пенсійне забезпечення, соціальні програми, участь неурядових організацій у процесі створення соціальних інститутів [5, с. 299]. У наукових роботах також не залишено осторонь шляхи вирішення проблем розвитку в соціальній сфері, де розглядається також посилення участі державної підтримки в охороні сім'ї, материнства, молоді, пенсіонерів, людей з особливими потребами, біженців, внутрішньо переміщених осіб та ін. [9, с. 123].

Адресна допомога за своєю суттю може вважатися дещо суперечливою і попри задекларовану мету надання державної підтримки найбільш вразливим та нужденним групам населення вважається неефективною, адже є абсолютно недостатньою відповіддю на бідність через тимчасовість та вибірковість. Єдиним напрямом удосконалення такої програми зазвичай вважається посилення таргетування бюджетних коштів на цільові групи – в ідеалі це має посилити бюджетну ефективність, що, утім, не означає досягнення соціальної ефективності. Важко навести аргументи на користь адресної допомоги, коли чисельність бідного населення зростає, і водночас існує багато концепцій і стратегій реформування, що взагалі не враховують потреби людей, які також перебувають у несприятливому становищі, але перебувають поза межами адресної допомоги.

Вирішення проблеми бідності в Україні не втрачає актуальності з часів проголошення незалежності, адже зачіпає прошарки та групи населення

(безробітні, люди з особливими потребами, сім'ї з дітьми, діти-сироти, діти, позбавлені батьківської опіки, безпритульні діти, люди похилого віку та пенсіонери).

Бідність не тільки суттєво гальмує розвиток людського потенціалу, а й спричиняє маргіналізацію певних соціальних груп, пригнічує ініціативу до праці. Тривала бідність спричиняє соціальну напругу та деградацію суспільства [7, с. 5–9; 8, с. 135]. За визначенням Енциклопедичного словника з державного управління, бідність інтерпретується як закономірне явище суспільного життя, і це відбивається в понятті “структурна бідність”, що означає визнання бідності як складової частини соціальної системи, яку неможливо вирішити лише за допомогою економічного прогресу [3, с. 63].

Будь-які майнові розриви в довгостроковій перспективі призводять до дисбалансу рівня людського потенціалу серед населення, але міжнародну практику упровадження ОГТ спрямовано на підтримку тих категорій громадян, чий розвиток є обмеженим унаслідок тривалої бідності. Програми ОГТ є відносно новою формою соціального договору щодо встановлення агентських відносин між державою та учасниками соціальних програм, що передбачає акцент не на визначенні умов, а на встановленні “спільної відповідальності”.

Отже, ОГТ – грошові суми, що безпосередньо виплачуються одержувачам державної допомоги в обмін на зобов'язання з їхнього боку виконувати певні дії або користуватися конкретними послугами (від навчання дітей у школі до своєчасного проходження медичних оглядів) [2, с. 40].

Попри наявний, на перший погляд, патерналізм, держава як суб'єкт надання ОГТ виступає партнером. Порівняно з необумовленими субсидіями (трансфертами) ОГТ не сплачуються автоматично, а лише за умови “доброї поведінки”. На окрему увагу заслуговує той факт, що визначені зобов'язання фокусуються на розвитку людського потенціалу дітей [8, с. 10–11]. Більш того, деякі результати упровадження ОГТ свідчать про те, що такі програми не створюють негативних стимулів для пропозиції робочої сили, а, навпаки, можуть заохочувати підприємницьку діяльність [10, с. 2–8].

Багато програм в країнах, що розвиваються, спираються на інтегрований підхід щодо політики скорочення бідності, де збалансовано цілі соціальної допомоги з розвитком людського потенціалу. Вони охоплюють дітей із грудного віку (або навіть з допологового періоду) до середнього підліткового віку; умови передбачають, наприклад, отримання медико-санітарної допомоги та подальше забезпечення шкільною освітою. В основу аналізу характеру інвестицій у розвиток людського потенціалу може бути покладено кількісні показники, результати опитувань (у т. ч. учасників програм), а також шляхом непрямого методу оцінювання нужденності. Далі потенційні реципієнти ОГТ повинні дати згоду щодо виконання низки мінімальних обов'язкових умов, тим самим утворюючи правовідносини з соціальним працівником щодо участі у програмі ОГТ.

Наприклад, у багатьох країнах Центральної та Східної Європи рівень освіти ромських меншини суттєво відстає від рівня більшості населення, що, у свою чергу, значно підвищує ймовірність того, що роми мають обмежені можливості працевлаштування та нижчий рівень заробітної плати. Програми ОГТ мають потенціал для забезпечення необхідних стимулів для підвищення показника отримання шкільної освіти серед молодих ромів [8, с. 189].

Умови ОГТ передбачають інтенсивну взаємодію між соціальними працівниками і сім'ями і на стадії відбору, і під час моніторингу проміжних результатів. У Чилі така взаємодія стала критично важливим аспектом структури програми. Chile Solidario може вважатися взірцевою для країн, що розвиваються, хоча може виявитися фінансово обтяжливою, якщо цільова група є численною, а для адміністрування програми ще недостатньо розвинена інфраструктура для надання державних послуг.

Перше покоління ОГТ почали упроваджувати наприкінці 1990-х рр. у Бразилії, Колумбії, Гондурасі, Ямайці, Нікарагуа і Мексиці, спрямовуючи їх на вдосконалення вже наявних програм соціальної допомоги у такий спосіб:

1. Підвищення підзвітності, адже кошти надавалися безпосередньо бідним сім'ям та домогосподарствам за умови виконання реципієнтами трансфертів зобов'язань у сфері освіти та медицини (важливим є те, що одержувачами ОГТ могли бути, наприклад, лише матері).

2. Врегулювання бідності, що охоплює декілька поколінь, шляхом стимулювання розвитку людського потенціалу серед молоді та підтримки доходів для стимулювання споживання в довгостроковій перспективі.

3. Забезпечення адресності допомоги; для цього зазвичай розроблялося карти бідності з метою виявлення бідних районів на основі бального оцінювання потреб.

4. Створення ефекту синергії в політиці розвитку людського потенціалу, що забезпечувалось інвестиціями в охорону здоров'я, харчування та освіти.

5. Використання результатів оцінювання ОГТ в контексті досягнення стратегічних цілей. Політика, заснована на доказах, дала змогу створити додаткові можливості для збільшення охоплення програм ОГТ та забезпечити сталість їх під час зміни політичного керівництва.

Таким чином, від самого початку для програм ОГТ одним із головних пріоритетів став ретельний технічний аналіз впливу в тривалій перспективі, зосередженого на надійності оцінки гіпотетичних результатів, тому проблема нестачі даних у цьому разі може бути суттєвою перешкодою.

Головними чинниками, що визначають необхідність надання грошових трансфертів на підставі визначених умов для їхнього отримання є, по-перше, занадто низький рівень приватних інвестицій у розвиток дітей; по-друге – коли політекономічні умови ставлять під сумнів сталість результатів таких інструментів, якщо не визначити умов належної поведінки для нужденних категорій населення [8, с. 8]. У цьому контексті витрачання бюджетних коштів із метою підтримки розвитку людського потенціалу дітей визначає ОГТ не як соціальну допомогу, а як програму скорочення бідності.

Програма Oportunidades свого часу стала нововведенням у мексиканській соціальній політиці, але завдяки чітко сформульованим зобов'язанням для реципієнтів показала більшу ефективність порівняно з субсидіями і грошовими трансфертами, що мали слабку адресність. Таким чином, це стало інвестицією в розвиток людського потенціалу, адже одержувачі мали право користуватися трансфертами на власний розсуд, якщо виконували певні умови у сферах освіти, здоров'я та харчування. Реалізація програми Oportunidades у Мексиці вважається успішною завдяки ретельному плануванню її розвитку та системному моніторингу результатів, розміщенню цих даних у публічній доступності [8, с. 37–39].

Бразильська програма Bolsa Família – одна з найбільших у світі програм грошових трансфертів. У 2012 р. вона охоплювала 26 % населення всіх муніципалітетів Бразилії і в 2013 р. мала бюджет 10,75 млрд дол. США – 0,53 % ВВП. Фінансування відбувалось із загальних урядових надходжень через бюджет соціального забезпечення.

Хоча перерозподіл доходів, якщо він реалізується коректно, знижує рівень бідності шляхом зменшення нерівності, проте не може суттєво вплинути на підвищення темпів зростання – це, ймовірно, відбувається завдяки пом'якшенню соціальної напруги та створенню можливостей для реалізації бідних громадян.

Одним із найважливіших питань під час розроблення політики упровадження ОГТ – визначення адресних груп населення. Однак вибір цільової групи в першу чергу передбачає наявність чітких критеріїв участі. Для таких програм зазвичай характерним є використання багатомірної перевірки необхідності для встановлення права участі, що сприяє орієнтації ОГТ на найбільш бідні категорії громадян.

Характер ОГТ зумовлює їхню роль як довгострокових інвестицій, спрямованих на подолання структурної бідності, а не на раптові (короткострокові) проблеми отримання постійних доходів. Програми ОГТ не є інструментом гнучкого соціального страхування, що застосовується для управління соціальними ризиками, та не спрямовуються на пом'якшення циклічних коливань економічної кон'юнктури, адже адміністрування адресності перешкоджає швидкому включенню у програму нових учасників та виключенню з неї [8, с. 211]. Проте реалізація програми ОГТ навіть за таких умов може бути більш прийнятною, ніж відсутність масштабної програми надання соціальної допомоги – за надзвичайних обставин такі трансферти можуть надаватись як додаткові платежі (наприклад, така необхідність виникла в деяких латиноамериканських країнах: Bolsa Família в Бразилії, Oportunidades та Prospera в Мексиці).

Програми ОГТ, що не передбачають довгострокових зобов'язань, мають бути сумісними з особливостями інших трансфертів (їхньою структурою та розміром), щоб не спотворювати справедливий горизонтальний перерозподіл [8, с. 17]. Хоча початкові результати ОГТ можуть здаватись оптимістичними, існує низка суперечливих аспектів [6]:

1. Критики ОГТ зауважують, що упровадження таких трансфертів може заважати вирішувати проблему неефективності системи державних послуг, особливо це стосується медицини, освіти та соціального страхування.

2. Існують випадки надмірної централізації серед суб'єктів, що адмініструють упровадження ОГТ.

3. Умови участі у програмах ОГТ можуть обмежувати доступ споживачів до якісних державних послуг, якщо відсутній ринок суб'єктів надання таких послуг та координація дій стейкхолдерів.

4. Якщо ОГТ посідають центральне місце серед інструментів надання соціальної допомоги, виникає питання поєднання з іншими інструментами, щоб, з одного боку, запобігти явищу соціального утримання, а з іншого – задовольнити потреби різних категорій населення, враховуючи зміни в їхньому матеріальному становищі.

5. Існує ризик, що бальне оцінювання потреб (яке зазвичай використовується для оцінювання адресності) може виявитись недостатньо прозорим з точки зору учасників програм ОГТ, що спричиняє певну соціальну напругу.

6. Упровадження практик ОГТ, що раніше вже привели до позитивних результатів, має враховувати наявний контекст та масштаб роботи, крім того, ОГТ навряд чи є придатними для вирішення завдань, що виходять за межі їхнього призначення.

7. Чим складнішою є система функціонування ОГТ, тим імовірніше, що реципієнти трансфертів вдаватимуться до маніпуляцій даними, від яких залежить право участі у програмі. Тому наявність чітких і прозорих правил, що регулюють права на участь у програмі, є необхідною, у т. ч. для того, щоб уникнути потенційних зловживань з боку відповідальних посадових осіб.

Хоча упровадження ОГТ певним чином допомагає досягти поставленої мети – стимулювання попиту на використання державних послуг, однак результативність можна поставити під сумнів. Наприклад, підвищення кількості медичних оглядів дітей – це не обов'язково приводить до покращання якості харчування. Це ж стосується і підсумкових показників щодо охоплення освітою, адже майже відсутні дані про результати навчання. Такі твердження дозволяють зробити припущення, що з метою максимізації розвитку людського потенціалу упровадження програм ОГТ має відбуватися одночасно з підвищенням якості відповідних державних послуг, що передбачені такими програмами, а також надавати низку допоміжних послуг. Водночас за умов внесення коригувань в умови програми незмінною залишається необхідність постійного моніторингу результативності, а не процесу надання послуг [8, с. 22].

Програми ОГТ є лише одним із варіантів серед арсеналу інструментів соціальної політики. Наприклад, їх не визнано корисними для малозабезпечених пенсіонерів, бездітних сімей або сімей із дітьми поза межами вікової підтримки діапазону, на яких таргетуються соціальні послуги для стимулювання людського потенціалу [8, с. 27]. Перерозподіл на користь таких груп краще здійснювати в інший спосіб. Для бідних людей похилого віку ОГТ утворюють негативні стимули до роботи, тому не є доцільнішими з точки зору розвитку людського потенціалу. Більш доречним інструментом для надання допомоги цій групі є програми необумовлених державних трансфертів у вигляді пенсій.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Державне управління має враховувати те, що ринковий розвиток економіки може передбачати негативні ефекти, виражені в довгостроковій бідності. Безперечно, аналіз сучасних інструментів надання економічної підтримки населенню висвітлює необхідність підвищення соціальної відповідальності для таких категорій громадян.

ОГТ – це програми надання державної підтримки, спрямовані проти структурної бідності, які покладають на реципієнтів соціальної допомоги певні зобов'язання щодо “необхідної” поведінки в контексті розвитку людського потенціалу. Незважаючи на патерналістський характер таких заходів, ризик виникнення проблеми соціального утримання є мінімальним порівняно з іншими програмами державної допомоги. Утім не рекомендовано розглядати такі трансферти відокремлено від інших інструментів соціальної політики, що, окрім іншого, потребує підвищення якості пропозиції соціальних послуг та належної інфраструктури для надання їх.

Подальшого дослідження потребує питання про те, чи є у програми ОГТ потенціал стати повноцінним механізмом страхування під час різкого падіння доходу, розв'язання якого є актуальним у контексті світового економічного спаду.

Список використаних джерел

1. Бичков С. І. Теоретичні аспекти формування системи соціального захисту населення. *Вісник НАДУ при Президентові України*. Київ, 2013. № 3. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej3/txts/SOCIALNA/01-BICHKOV.pdf> (дата звернення : 17.08.2019).
2. Доклад о человеческом развитии 2015: труд во имя человеческого развития. *Программы развития Организации Объединенных Наций*. М. : Весь мир, 2015. 272 с.
3. *Енциклопедичний словник з державного управління / за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трошинського, Ю. П. Сурміна та ін.* Київ, 2010. 820 с.
4. Кравченко М. В. Особливості державної політики щодо подолання бідності в Україні. *Демографія та соціальна економіка*. Київ, 2011. № 1. С. 135–141.
5. Лопушняк Г. С. Державна соціальна політика як передумова економічного розвитку України : монографія. Львів : Вид-во ЛРІДУ НАДУ, 2016. 372 с.
6. Новый подход к оказанию социальной помощи: опыт применения обусловленных денежных трансфертов в Латинской Америке. *Сборник материалов по вопросам социального обеспечения Всемирного банка*. Вашингтон, 2006. № 15. С. 4. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/690681468315566697/A-new-approach-to-social-assistance-Latin-Americas-experience-with-conditional-cash-transfer-programs> (дата звернення : 17.08.2019).
7. Механізми державного регулювання розвитку соціо-гуманітарної сфери : наук. розробка / Трошинський В. П., Скуратівський В. А., Ситнік П. К. та ін. ; НАДУ. Київ, 2012. 52 с.
8. Фицбайн А., Шади Н. и др. Обусловленные денежные трансферты. Сокращение бедности в настоящем и будущем : исследовательский доклад Всемирного банка о политике. М. : Весь мир, 2011. 404 с.
9. Яценко Л., Коломієць О. Ризикогенні чинники соціальної напруженості в Україні. *Стратегічна панорама*. Київ, 2016. № 2. С. 121–127.
10. Bianchi M., Bobba M. Liquidity, Risk, and Occupational Choices. *The Review of Economic Studies*. 2012. Vol. 80. No. 2. P. 491–511.

References

1. Bichkov, S.I. (2013). Teoretychni aspekty formuvannia systemy sotsialnoho zakhystu naselennia [Theoretical aspects of forming of the social defence of population]. *Visnyk NADU*, 3. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej3/txts/SOCIALNA/01-BICHKOV.pdf> [in Ukrainian].
2. Doklad o chelovecheskom razvytyy 2015: trud vo ymia chelovecheskoho razvytyia [Human Development Report 2015: Work for Human Development]. (2015). Programmyi razvitiya Organizatsii Obedinennyih Natsiy. Moscow: Ves mir [in Russian].
3. Entsyklopedychnyi slovnyk z derzhavnoho upravlinnia [Encyclopedic Dictionary of Public Administration]. (2010). Yu.V. Kovbasiuk, V.P. Troshchynskoho, Yu.P. Surmina et al. (Eds.). Kyiv [in Ukrainian].
4. Kravchenko, M.V. (2011). Osoblyvosti derzhavnoi polityky shchodo podolannia bidnosti v Ukraini. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika – Demography and the social economy*, 1, 135–141 [in Ukrainian].
5. Lopushniak, H.S. (2016). Derzhavna sotsialna polityka yak peredumova ekonomichnoho rozvytku Ukrainy [State social policy as a precondition for economic development of Ukraine]. Lviv: LRIDU NADU [in Ukrainian].
6. Novyi podkhod k okazaniyu sotsyalnoi pomoshchy: opyt prymeneniya obuslovlennykh denezhnykh transfertov v Latynskoi Ameryke. *Sbornyk materialov po voprosam sotsyalnoho obespecheniya Vsemyrnoho banka - Social Safety Nets Primer Notes*, 15, 4. Washington. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/690681468315566697/A-new-approach-to-social-assistance-Latin-Americas-experience-with-conditional-cash-transfer-programs> [in Russian].
7. Mekhanizmy derzhavnoho rehuliuвання rozvytku sotsio-humanitarnoi sfery. (2012). Troshchynskiy, V.P., Skurativskiy, V.A., Sytnik, P.K. et al. (Eds.). Kyiv: NADU [in Ukrainian].
8. Fytsbain, A., Shady, N. et al. (2011). Obuslovlennyye denezhnyye transferty. Sokrashchenye bednosti v nastoiashchem y budushchem. Moscow: Ves mir [in Russian].
9. Yatsenko, L.D., Kolomiyets O.O. (2016). Ryzykohenni chynnyky sotsialnoi napruzhenosti v Ukraini [Risk factors of social tensions in Ukraine]. *Stratehichna panorama*, 2, 121–127. Kyiv [in Ukrainian].
10. Bianchi, M., Bobba, M. Liquidity, Risk, and Occupational Choices. (2012). *The Review of Economic Studies*, 80, 2, 491–511.

*Ushakova M. V., Postgraduate Student of Personnel Management and Labour Economic Department,
KRI NAPA, Kharkiv
ORCID 0000-0001-4063-2945*

CONDITIONAL CASH TRANSFERS IN THE CONTEXT OF HUMAN DEVELOPMENT POLICY

Public administration should take into account the fact that market development of the economy can be predicted by the negative effects of long-term poverty. Undoubtedly, the analysis of modern tools for providing economic support to the population highlights the need to increase social responsibility for such categories of citizens.

The article is deal with the analysis of conditional cash transfers, which are inherently comprehensive social policy programs. Therefore, the purpose of the article was to highlight these transfers in the context of human development policy. The review of the mandatory structural elements aimed at minimizing the negative effects that arise as a result of structural poverty, both in the short-term (by redistributing incomes in favor of poor households) and in the long-term (by creating incentives for the development of human capital for poor children). International experience of substantiation of the introduction of conditional cash transfers in terms of analyzing the experience of operation of this tool has been analyzed. The problem of low efficiency of social policy in has been highlighted. The article provides an overview of risks affecting the effectiveness of conditional cash transfers, as well as measures that create additional incentives for the development of human potential in the context of state support.

The implementation of the conditional cash transfer programs has had a significant positive effect on poverty and inequality in developing countries. The main objectives of the program include reducing poverty, improving food security, breaking the cycle of poverty between generations through the accumulation of human capital and expanding access to public services, in particular health, education and social assistance. Therefore, the prospect for further research is the effectiveness and optimization of budget programs.

Key words: conditional cash transfers, social policy, targeted assistance, public policy, human development.

Надійшла до редколегії 10.09.2019 р.